

Water verbindt Erfgoed (WaVE) tijdens de Nationale Archeologiedagen

In het stroomgebied van de Dommel en de Aa, tevens het werkgebied van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland (AVKP) vinden tijdens de Nationale Archeologiedagen in samenwerking met heemkundekringen en IVN's in de regio, diverse activiteiten plaats rond het thema 'Water verbindt Erfgoed'. Op 17 verschillende locaties in het stroomgebied wordt uitleg gegeven over de betekenis van 'water, toen en nu'. Had men in de prehistorie ook al last van hoosbuien en ondergelopen kelders? En waarom bouwde men in de Middeleeuwen kastelen nabij beekdalen? Langs diverse beken vinden wandelingen plaats, waarbij je kan ontdekken wat de invloed van het landschap en met name de beekdalen door de tijd heen hebben gehad op de mens en haar omgeving.

De loop van de rivieren en beken is bepaald door de geologische ondergrond, met name door breuken en zandruggen die het oorspronkelijke landschap vormden. De Dommel heeft plaatselijk een sterke helling, waardoor hier veel watermolens zijn te vinden. De watermolens op de Aa konden draaien met het kwelwater dat vanaf de Peelhorst in smalle beeklopen in de rivier de Aa stroomde. Watermolens hebben door de eeuwen heen een 'haat-liefde verhouding' gehad met de omgeving. Als functie voor de molen en molenaar leidde dit door wisseling van hoge en lage waterstand tot conflicten met andere gebruikers in de omgeving (te droge landbouwgrond, te natte binnenstad etc.). De uitdaging, toen maar ook voor de toekomst, is om de balans te vinden tussen droge voeten in de woonwijken, verdroging van natuurgebieden, wateroverlast in landbouwgebieden en waterberging in natte tijden, etc. Meer inzicht in de ontstaansgeschiedenis en het functioneren van de stroomgebieden van Dommel en Aa kan helpen bij het vinden van innovatieve oplossingen voor modern waterbeheer. Met de activiteiten die tijdens de Nationale Archeologiedagen worden georganiseerd, hopen we een eerste bijdrage te leveren aan de versterking van erfgoed als inspiratie en kennisbron voor actuele vraagstukken.

Hieronder volgt een compleet overzicht van de activiteiten in de regio van Dommel en Aa, onder meer met betrekking tot het thema "Water verbindt Erfgoed" tijdens de Nationale Archeologiedagen op 13, 14 en 15 oktober 2017:

Uden

Naam activiteit: Merovingers in Uden

Datum activiteit: 13, 14 en 15 oktober van 11.00 tot 17.00 uur

Startpunt activiteit: Museum voor Religieuze Kunst (MRK), Veghelsedijk 25, 5401 PB Uden

Korte beschrijving: Het MRK geeft het startsein voor de Nationale Archeologiedagen 2017.

Tijdens de landelijke aftrap van de Archeologiedagen wordt een spectaculaire 'Schatvondst' onthuld. In 2015 werd in Uden door een vrijwilliger van de Udense Heemkundekring een groot aantal Merovingische graven ontdekt. Maar wat de deskundigen in de graven aantreffen, heeft de stoutste verwachtingen overtroffen. Ontdek als één van de eersten de 'juwelen' uit de Udense aarde. Speciaal voor de Nationale Archeologiedagen en de onthulling van de schatten zijn tal van

activiteiten voor kinderen en volwassenen georganiseerd rondom de grafvondsten. Iedere dag heeft een speciaal thema: Vrijdag 13 oktober: Merovingers in Uden. Zaterdag 14 oktober: De Kraal. Zondag 15 oktober: De Archeoloog. Zie voor het volledige programma en tijden <http://www.museumvoorreligieuzekunst.nl/activiteiten>

Eindhoven

Naam activiteit: Erfgoedwandering langs Dommel en Gender

Datum activiteit: vrijdag 13 oktober om 10.00 uur met vanaf 09.30 uur voor geïnteresseerden een korte inleiding over 3000 jaar **LICHTstad** als (uit)**druk(kings)kunst** en **WATER** als (natuur)**levens(kracht)bron**.

Startpunt activiteit: Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, 2a en 4 in Eindhoven

Korte beschrijving: Erfgoedwandering langs de Dommel en de voormalige Gender via het Centrum, Lichtplein en Emmasingelkwadrant richting Strijp S (het voormalige 'Verboden Stadsdeel' van Philips waar talrijke uitvindingen zijn gedaan en waar Einstein in 1923 zijn (niet-begrepen) lezing 'Imagination is more important than knowledge' hield. Aan deze route zullen verhalen en lessen uit ons (verre) verleden worden opgehaald die voor eeuwig aan het nu nog altijd aanwezige erfgoed verbonden zijn. En die ons kunnen inspireren voor de toekomst, namelijk voor de vraag óf en hoe wij dit erfgoed (her-)waarderen en willen inzetten voor onze kwaliteit van leven. (Zie ook de andere activiteit in Eindhoven met de Leefklimaattop en het erfgoed-experiment in het Emmasingelkwadrant: 'the restoration of the future'/de restauratie van de toekomst).

Best

Naam activiteit: Presentatie opgravingsresultaten Best-Aarle

Datum activiteit: vrijdag 13 oktober 14.00 uur

Locatie activiteit: Tiendschuur in het Land van Jeroen Bosch, Hagelaarweg 21 in Best (<http://www.landvanjeroenbosch.nl>).

Korte beschrijving: Presentatie van de resultaten van het grootschalige archeologische onderzoek Best-Aarle. In het buurtschap Aarle in Best is in 2011-2012 een grote opgraving uitgevoerd. Op deze plek konden de archeologen in een groot toekomstig woongebied de bewoningsgeschiedenis en het landgebruik over een periode van enkele duizenden jaren onderzoeken. Een bijzondere situatie, want vanaf de late bronstijd tot nu is er bijna continu bewoning geweest in Aarle. Zo zien we vanaf de late bronstijd tot en met de Romeinse tijd het nederzettingssysteem veranderen van verspreid gelegen boerenerven in een gebied met open bossen met eiken en elzen naar meer geconcentreerde bewoning van enkele nabijgelegen boerderijen in een open, meer grootschalig ingericht bomenarm landschap. Voor de jongere perioden geldt dat we de middeleeuwse bewoning konden volgen in een ononderbroken reeks van opeenvolgende erven van de late negende tot de late negentiende eeuw, een periode van ruim duizend jaar: een uitzonderlijk ensemble dat ons inzicht bood in onder andere de ontwikkeling van huisbouw, erfinrichting en de opkomst van de potstal. Door de middeleeuwse bewoning in nauwe samenhang te onderzoeken met het cultuurlandschap, blijkt dat de verplaatsing van nederzettingen onderdeel vormde van een gefaseerde uitbreiding van het akkerareaal en dat de potstal een intensivering van een reeds lang bestaande praktijk is. De uitkomsten van het onderzoek zijn erg bijzonder en worden in een speciale bijeenkomst gepresenteerd en toegelicht.

Eindhoven

Naam activiteit: Historische kinderactiviteiten in het Erfgoedhuis

Datum activiteit: 14 en 15 oktober van 11.00 tot 16.00 uur

Locatie activiteit: Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, 2a en 4 in Eindhoven

Korte beschrijving: De Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland (AVKP) organiseert verschillende kinderactiviteiten, die te maken hebben met het verleden en de rol die het water door de eeuwen heen speelde. Je kunt van alles zien en doen. Bekijk de voetstappen van middeleeuwse kinderen in Eindhoven en de kaart met watervondsten bij jou in de buurt en doe de waterspeurtocht langs de echte vondsten. Maak je eigen duimpotje, gebruik zelf de metaaldetector en nog veel meer leuke doe-activiteiten van fibula's maken tot Romeins koken.

Eindhoven

Naam activiteit: "Tunnelvisie"

Datum activiteit: 14 en 15 oktober

Locatie activiteit: Ekkersrijt tunneltje onder de A50 ten zuiden van Meubelplein Ekkersrijt.

Korte beschrijving: In het Ekkersrijt tunneltje, de ondergrondse verbinding tussen Eindhoven en het industriegebied Ekkersrijt, kan men een kijkje nemen want hier wordt gewerkt aan de verbeelding door graffitikunstenaars van de archeologische opgravingen, die hier in de omgeving van Son en Eindhoven-noord in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd. Het belooft een boeiende ondergrondse tijdreis te worden naar de gevarieerde bewoningsgeschiedenis van dit gebied. De tunnel moet tijdens Nationale Archeologiedagen medio oktober gereed zijn.

Eindhoven

Naam activiteit: Archeologisch spreekuur

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober van 13.00 tot 16.00 uur.

Startpunt activiteit: Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, 2a en 4 in Eindhoven

Korte beschrijving: Wilt u meer weten over scherven, munten of metalen voorwerpen? Of liggen er thuis nog voorwerpen waarvan u niet weet wat het is of waar ze voor dienden? Heeft u vragen over opgraven en de metaaldetector, wat mag wel en wat niet, wat je moet doen als je iets vindt? Kom dan naar het archeologisch spreekuur in het Erfgoedhuis.

Hoogeloon/Vessem

Naam activiteit: "Op safari langs de Kleine Beerze"

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober 14.00 uur

Startpunt activiteit: Mariakapelletje van Hoogeloon op de kruising Hoogcasterseweg-De Hoef.

Korte beschrijving: Heemkundekring 'De Hooge Dorpen' organiseert op zaterdag 14 oktober een rondwandeling langs de oevers van de Kleine Beerze waarbij geïnteresseerden verschillende archeologische verhalen te horen krijgen over wat zich op en langs de oevers van de Kleine Beerze heeft afgespeeld. Zo komt men meer te weten over de depotvondst van bronzen hielbijlen uit de prehistorie, de Romeinse tumulus, de Kaboutersberg met de kabouterverhalen, de Romeinse brug en de bewoners van de Romeinse villa op de Kerkakkers. De wandeling is geschikt voor een breed publiek en speciaal ook voor gezinnen met kinderen. De route is echter niet buggy- of rolstoelvriendelijk (over boomstammen) en bij regen zijn hoge wandelschoenen en laarzen onmisbaar.

Eersel

Naam activiteit: "Op zoek naar de bron van de Gender"

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober 13.30 uur

Startpunt activiteit: splitsing van de Koppelen/Genderdreef/Kerkdijkje (achter de kerktoren) in Steensel

Korte beschrijving: Heemkundige Studiekring De Acht Zaligheden organiseert samen met IVN Bergeijk- Eersel, een 2½ tot 3 uur durende wandeling "Naar de bron van de Gender" op zaterdag 14 oktober. De bovenloop van het Genderdal is een prachtig gebied dat ongeveer 5 jaar geleden

is heringericht. Gidsen van de IVN en amateurarcheologen zullen uitleg geven over de natuur in de bovenloop van de Gender en de zeer lange bewoningsgeschiedenis van de dekzandrug tussen Gender en Run met speciale aandacht voor het gehucht "De Hees". Halverwege de wandeling bij de oude hoeve "De Bult" is er een pauze met koffie en thee.

Lieshout

Naam activiteit: Archeologische wandeling langs de Goorloop

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober 10.00 uur

Startpunt activiteit: Kievietslaan in Lieshout

Korte beschrijving: Heemkunde 't Hof van Liessent organiseert op zaterdag 14 oktober om 10.00 uur een circa 1½ uur durende archeologische wandeling langs de Goorloop in Lieshout. De start is bij de Kievietslaan in Lieshout, waar als herkenningspunt een vlag van de Heemkunde zal staan. De wandeling gaat langs de opgraving, die in 2016 is uitgevoerd en waarbij veel vondsten zijn gedaan uit de Steentijd en Middeleeuwen. Verder wordt de oorsprong van de Goorloop toegelicht die vroeger de Peesgalloop heette.

St Oedenrode

Naam activiteit: Archeologische wandelroute langs archeologische en historische plekken in St. Oedenrode

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober 2017 om 11.00 uur en om 14.00 uur.

Startpunt activiteit: Heemhuis - Kerkdijk-Noord 4 (bij de Knoptoren)

Korte beschrijving: De Archeologische Werkgroep van de heemkundige kring "De Oude Vrijheid" van Sint-Oedenrode organiseert een archeologische wandeltocht met gids langs archeologisch en historische gebieden, waaronder de opgegraven sluis in de Dommel, de Borchmolen, de Borchmolendijk en de Burcht van Rode. De wandeling eindigt bij Slot Dommelrode met een rondleiding door het slotje en bezichtiging van de archeologische vondsten die daar tentoon zijn gesteld. Slot Dommelrode is open van 11.00 tot 16.00 uur. Verder is ook het heemhuis van 10.00 tot 15.00 uur open waar onder meer films en documentatie van de opgravingen in Sint-Oedenrode te bekijken zijn. De wandelroute is ook in het heemhuis op te halen als men deze zelfstandig wil lopen.

Deurne

Naam activiteit: Cultuurhistorische wandeling langs de Astense Aa

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober om 13.00 en om 14.30 uur

Startpunt activiteit: Haamakkerweg-Vlierdenseweg in Vlierden

Korte beschrijving: Wandeling van circa één uur langs de Astense Aa op de grens van Deurne en Asten georganiseerd door heemkundekring H.N. Ouwerling uit Deurne. Dit deel van de Astense Aa is vijf jaar geleden heringericht tot nieuwe natuur. Daarbij zijn diverse archeologische vondsten gedaan waaronder een bijzondere visfuik. In het gebied is een laarzenpad aangebracht die loopt richting het in ere herstelde molenwiel van de watermolen bij Belgeren. Hier is tevens een doorwaadbare plaats, een voorde, door de beek gemaakt. Bijzonder is ook het paneel wat is aangebracht wat herinnert aan de heksenproeven die hier in de 16^e eeuw plaatsvonden.

Reusel

Naam activiteit: Cultuurhistorische natuurwandeling

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober om 13.30 uur

Startpunt activiteit: Oude Brandtoren aan de Burgemeester Willekenslaan in Reusel

Korte beschrijving: De heemkundekring van Reusel organiseert een gegidste cultuurhistorische natuurwandeling waarbij in Reusel-Zuid o.a. de Januskop wordt bezocht, een monumentje dat staat voor de waterscheiding van Schelde en Maas. Ook leidt de wandeling langs de Reuselse Kei,

het Acht Zalighedenmonument, de Grote en Kleine Cirkels en de Dodendraad uit de Eerste Wereldoorlog. De wandeling is ongeveer 6 kilometer lang en onderweg zal voor een drankje worden gezorgd.

Schijndel

Naam activiteit: Smaldonk in de Steentijd

Datum activiteit: zaterdag 14 oktober om 10.00 uur

Startpunt activiteit: 't Spectrum in Schijndel (Steeg 9, 5482 WN Schijndel)

Korte beschrijving: Een wandeling van twee uur vanuit het Spectrum naar de overkant van de Structuurweg in Smaldonk en weer terug. We lopen door de vroege historie met onderweg voorbeelden van vuurstenen werktuigen die in de Steentijd werden gebruikt en een beschrijving van het landschap zoals het er toen uitzag. Denk aan stevige schoenen of laarzen.

Helmond

Naam activiteit: Nacht van Cultuur

Datum activiteit: nacht van zaterdag 14 op zondag 15 oktober van 19.00 tot 02.00 uur

Locatie activiteit: Bibliotheek Helmond, Watermolenwal 11

Korte beschrijving: Onder begeleiding van voormalig stadsdichter van Eindhoven Piet van den Boom, wordt een workshop opgezet om verhalen op te tekenen rond archeologische vondsten van een vuilstortplaats in Helmond (Mierlo-Hout). Bij de sanering zijn hier vorig jaar honderden objecten verzameld uit de crisisperiode van de jaren '30, uit de periode van de tweede wereldoorlog, en de periode van wederopbouw, tot begin jaren '60. Bezoekers worden uitgenodigd om met een voorwerp uit de vuilstort, herinneringen op te halen bij ouders, grootouders of senioren in een verzorgingstehuis. Het uitgangspunt daarbij is: niet het ding is belangrijk, maar wat het je vertelt. Het resultaat wordt een tentoonstelling met de objecten en een bundeling van de verhalen uit eerste hand: 'Helmond in honderd stukskes'.

<https://www.kunst-kwartier.nl/agenda/nacht-van-cultuur/>).

Boxtel

Naam activiteit: Opening Archeo Hotspot

Datum activiteit: zondag 15 oktober 2017 10.00 tot 17.00 uur

Locatie activiteit: Oertijdmuseum, Bosscheweg 80 in Boxtel

Korte beschrijving: Officiële opening door de wethouder van de ArcheoHotSpot in het Oertijdmuseum. Naast het bezichtigen van Boxtelse vondsten worden er de hele dag vondsten gedetermineerd en kan men demonstraties "bewerken van vuurstenen gereedschappen" bijwonen.

Eindhoven

Naam activiteit: Stadswandeling 'Eindhoven en het water'

Datum activiteit: zondag 15 oktober om 10.30 uur.

Startpunt activiteit: Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, 2a en 4 in Eindhoven. Eindpunt: idem

Korte beschrijving: Stadsgids Wim van Hoof vertelt altijd verrassend over Eindhoven. Tijdens deze stadswandeling 'Eindhoven en het water' leidt Wim u langs de Dommel, waar wordt ingegaan op de geschiedenis van deze rivier en de rol die het gespeeld heeft op de ontwikkeling van Eindhoven. De nadruk ligt ook op de talrijke verdwenen zijrivieren van de Dommel en de watermolens. De wandeling eindigt met een korte rondleiding door de Stadsbrouwerij, waar met Eindhovens water bier wordt gebrouwd. Consumpties voor eigen rekening.

Aarle-Rixtel

Naam activiteit: Themawandeling op Strijp/Croy in Aarle-Rixtel

Datum activiteit: zondag 15 oktober 14.30 uur

Locatie of Startpunt activiteit: Voorkant van kasteel Croy, Croylaan 14, 5735 PC Aarle-Rixtel

Korte beschrijving: Themawandeling op Strijp/Croy in Aarle-Rixtel georganiseerd door heemkundekring Barthold van Heessel. Tijdens deze wandeling wordt met name aandacht geschonken op de archeologische/cultuurhistorische aspecten van dit gebied, mede in relatie tot het landschap.

Geldrop

Naam activiteit: Watergeschiedenis excursie

Datum activiteit: zondag 15 oktober van 11.00 tot 12.30 uur

Startpunt activiteit: Kasteeltuin te Geldrop vanaf IVN Paardenstal

Korte beschrijving: Wandeling georganiseerd door IVN Geldrop die leidt door de Kasteeltuin om het Kasteel langs de Kleine Dommel.

Heeze

Naam activiteit: 'Verhalen rondom de samenvloeiing van Sterkselse en Grote Aa'

Datum activiteit: zondag 15 oktober om 10.00 uur

Startpunt activiteit: de brug voor het kasteel van Heeze, Kapelstraat 25, 5590 AA Heeze

Korte beschrijving: Wandeling door het beekdal van de Sterkselse en Grote Aa rond het kasteel van Heeze met aandacht voor het waterbeheer rondom het kasteel, de Engelse tuin en de vistrap.

Veghel

Naam activiteit: "Archeologie in Veghel"

Datum activiteit: hele maand oktober

Locatie of Startpunt activiteit: bibliotheek Veghel, Markt 1, 5461 JJ Veghel

Korte beschrijving: Presentatie van allerlei vondsten uit Veghel vanaf de Steentijd tot en met de Nieuwe Tijd. Afhankelijk van de planning van de herinrichting van de Markt in Veghel zijn er mogelijk ook archeologische resten te zien, waar dan een kijkje kan worden genomen.

Eindhoven

Naam activiteit: World Design Event met de Leefklimaattop

Datum activiteit: 20 t/m 29 oktober en specifiek 25 oktober van 11.00 tot 13.00 uur

Locatie of Startpunt activiteit: TAC (Temporary Art Center), Vonderweg 1, 5611 BK Eindhoven

Korte beschrijving: Ook tijdens de World Design Event, onderdeel van de Dutch Design Week, van 20 t/m 29 oktober is er aandacht voor het thema Water Verbindt Erfgoed (WaVE). Erfgoed speelt een belangrijke rol in de opgave van Ruimtelijke adaptatie ofwel het robuust inrichten van het bodem- en watersysteem zodat het de effecten van klimaatverandering aan kan. Om het heden te kunnen begrijpen, is kennis over het verleden noodzakelijk, wat vervolgens kan dienen als inspiratiebron voor de toekomst. Dit wordt ook benadrukt op 25 okt. tijdens de Leefklimaattop die gehouden wordt in het TAC (Temporary Art Center). Verder vinden er velerlei activiteiten plaats waaronder het Waterfestival' op het Ketelhuisplein (Strijp S), de expo Who Care's? en kan men kennis maken met Ontwerpkracht ten behoeve van ' Restoration of the future'. In het Emmasingelkwadrant, het stedelijk verdichtingsgebied achter het TAC, wordt direct na de Leefklimaattop de 'relatie tussen gezondheid en de leefomgeving' samen met Art&Design ontwerpkracht onder de loep genomen en kijken we samen (in het heden) hoe het **WATER**, het riviertje De Gender (het verleden), een rol kan spelen bij klimaatverandering en bij de inrichting van een woonklimaat waarin iedereen gezond ouder kan worden (de toekomst). Op het Stadhuisplein doen we hetzelfde rondom het thema **LICHT**.

De Nationale Archeologiedagen

Veel van onze verre geschiedenis ligt verrassend dichtbij. In de bodem liggen sporen die mensen ver voor ons hebben achtergelaten. Archeologen vertellen dankzij deze sporen veel over het leven van onze voorouders. Tijdens de Nationale Archeologiedagen kun je zelf het verleden ontdekken. Kom horen, zien en graven op wel meer dan 135 locaties.

Bekijk welke activiteiten er te doen zijn in de provincie Noord-Brabant op www.archeologiedagen.nl.

-----EINDE PERSBERICHT-----

Noot voor de redactie, niet voor publicatie:

Voor meer informatie over deze activiteit of de organisatie kunt u terecht bij:

Ria Berkvens (regioarcheoloog Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant),

R.Berkvens@odzob.nl of 088-3690638 / 06-15829049.

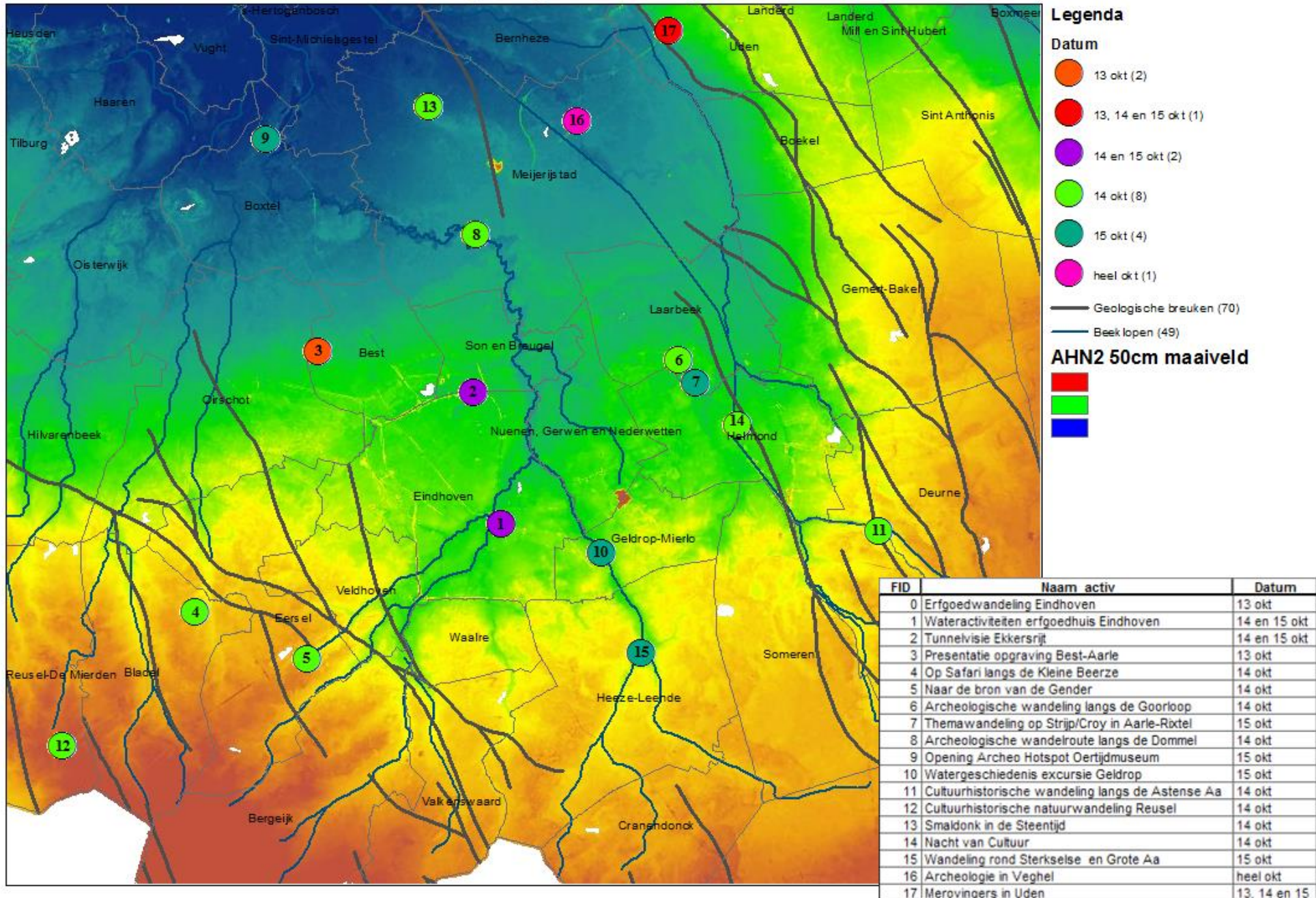
Voor meer informatie over de Nationale Archeologiedagen kunt u terecht bij:

Janneke Berkelbach van der Sprenkel, janneke@archeologiedagen.nl of 06-51323378.

Samenwerking

De Nationale Archeologiedagen worden mede mogelijk gemaakt door partnerprovincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant, Limburg, Gelderland en Flevoland, het Fonds voor Cultuurparticipatie, en het Mondriaan Fonds en door het Rijksmuseum van Oudheden, De Erfgoedstem, Maand van de Geschiedenis, ArcheoHotspots en de AWN.

Overzicht activiteiten Nationale Archeologiedagen in stroomgebied van Dommel en Aa

nationale
ARCHEOLOGIE
dagen

Ontdek het verleden

Horen zien en graven door heel het land

vr13 / za14 / zo15 oktober 2017

www.archeologiedagen.nl

nationale
**ARCHEO
LOGIE** dagen